

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

**Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра правоохоронної діяльності**

Онищук І. І.

**МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ
ПРАВО**

**Методичні вказівки для підготовки до
семінарських (практичних) занять здобувачів
вищої освіти заочної форми навчання**

**Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Правоохоронна діяльність»
Спеціальність К9 Правоохоронна діяльність
Галузь знань К Безпека та оборона**

м. Івано-Франківськ – 2025

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності (протокол №1 від 26 серпня 2025 року)

Рецензенти:

Медицький Ігор Богданович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної діяльності Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Сворак Степан Дмитрович, доктор юридичних наук, доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Онищук І. І. Методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять здобувачів вищої освіти заочної форми навчання за освітньо-професійною програмою «**Правоохоронна діяльність**» з навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право». Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2025. 32 с.

Методичні вказівки розроблені на основі Навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти (кваліфікація: бакалавр права) з галузі знань 26 Цивільна безпека спеціальності К9 Правоохоронна діяльність Освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність», затвердженої Вченою радою Карпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни дисципліни «Міжнародне гуманітарне право».

Подано загальні й методичні вказівки для підготовки до семінарських (практичних) занять, питання й практичні завдання, перелік рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти, науковців і викладачів.

© Онищук І. І., 2025

© Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025

ВСТУП

Міжнародне гуманітарне право (далі – МГП) представляє собою окрему галузь міжнародного права, що регулює поведінку воюючих під час збройних конфліктів, встановлюючи обмеження і заборони певних методів і засобів ведення військових дій та різні форми захисту осіб, – як учасників, так і неучасників конфліктів.

МГП є вибірковою дисципліною, яка дозволить здобувачам ознайомитися з основами системи міжнародно-правових норм і принципів, що застосовуються під час збройних конфліктів і встановлюють права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження певних засобів і методів ведення військової боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначають відповідальність за порушення цих норм.

В основі МГП лежить принцип гуманності, що вимагає обмежувати військове насильство обсягом, необхідним для досягнення цілі конфлікту – ослабленні воєнного потенціалу супротивника, через що воюючі повинні уникати непотрібних страждань і зайвих ушкоджень та розрізняти військові і цивільні об'єкти.

МГП є «правом у війні» (*jus in bello*), тобто галуззю, що регулює поведінку воюючих у вже розпочатому конфлікті, її норми слід відрізняти від норм іншої галузі – права миру і безпеки, які забороняють агресію та регламентують застосування сили з метою безпеки (*jus contra bellum / jus ad bellum*).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Модуль I. Теоретичні засади та сфера дії міжнародного гуманітарного права.

Модуль II. Інституційні механізми та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – надати здобувачам вищої освіти знання про історичний розвиток, основні поняття і правову основу МГП; усвідомлення ними взаємозв'язку та відмінностей між МГП та іншими галузями міжнародного права; засвоєння методів кваліфікації і класифікації збройних конфліктів та відокремлення їх від ситуацій насильства (масових заворушень/терактів), а також визначення застосовних до них правових режимів; отримання ґрунтовних знань

щодо принципів МГП, обмежень і заборон щодо засобів (зброя) і методів (військова тактика) ведення війни, режиму окупації і захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройній боротьбі.

Головною ціллю курсу є формування в здобувачів навичок аналізу нормативно-правових актів, судових рішень, доктринальних положень та застосування їх до конкретних ситуацій, що виникають в ході збройних конфліктів.

Завдання: отримання знань здобувачами про основні концепції МГП; отримання навичок кваліфікації збройних конфліктів та відрізнення їх від суміжних ситуацій; отримання знань про заборонену зброю і тактику ведення війни, правовий режим окупації, правовий режим захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройних конфліктах; отримання знань про статус і принципи діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста; ознайомлення з правовими зобов'язаннями України в сфері МГП, основними нормами щодо притягнення до відповідальності за порушення норм МГП та пов'язану з цим діяльність міжнародних кримінальних судів; формування вмінь та навиків практичного застосування норм міжнародних договорів, звичаїв, судових рішень, академічних праць у сфері МГП; формування навиків визначення порушень норм МГП в тій чи іншій практичній ситуації та здатності для самостійного опанування проблематики дисципліни.

Навчальна дисципліна спрямована на формування ґрунтованої, різнобічно розвиненої особистості, здатної використовувати весь спектр набутих компетентностей для досягнення успіху в конкурентному середовищі. Компетенції, набуті в процесі вивчення дисципліни, підвищать конкурентоспроможність молодих спеціалістів на ринку праці.

В результаті вивчення навчальної дисципліни очікується, що здобувачі здобудуть:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та тендерних проблем

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

Спеціальні (професійні, предметні) компетентності (СК):

СК1. Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій

СК2. Здатність здійснювати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері правоохоронної діяльності

СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел

СК5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК6. Здатність у межах своєї компетенції забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особи та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів

СК7. Здатність у межах своєї компетенції ефективно забезпечувати публічну (громадську) безпеку та порядок, у тому числі під час масових правопорушень, запобігати та протидіяти домашньому насильству

СК8. Здатність ефективно застосовувати сучасну техніку та інформаційні технології, використовувати технічні засоби, спеціалізовані інформаційно-пошукові системи, бази та банки даних, а також відповідне програмне забезпечення для захисту прав і свобод людини, власності, суспільних відносин від протиправних посягань

СК9. Здатність надавати правоохоронні послуги

СК10. Здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень

СК11. Здатність визначати особу правопорушника, аналізувати кількісні та якісні показники злочинності

СК12. Здатність забезпечувати відповідно до посадових обов'язків охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності

СК16. Здатність забезпечувати кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку держави, об'єктів критичної інфраструктури

СК17. Здатність забезпечувати охорону державної таємниці та працювати з носіями інформації з обмеженим доступом

СК18. Здатність вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення правопорушення

СК19. Здатність здійснювати взаємодію з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони, у тому числі при усуненні потенційних та реальних загроз державному суверенітету та територіальній цілісності держави

ЗМІСТ

Програма навчальної дисципліни

Загальні вказівки для підготовки до практичних занять

Методичні вказівки для здобувачів денної форми навчання

Змістовий модуль I. Теоретичні засади та сфера дії міжнародного гуманітарного права

Тема 1. Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи

Тема 2. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне право прав людини в системі міжнародного права, принципи їх взаємодії

Тема 3. Сфера дії міжнародного гуманітарного права

Тема 4. Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві

Змістовий модуль II. Інституційні механізми та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права

Тема 5. Роль Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у розвитку міжнародного гуманітарного права

Тема 6. Міжнародно-правовий захист жертв війни

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання ведення збройних конфліктів

Тема 8. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права

Тема 9. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I.

Теоретичні засади та сфера дії міжнародного гуманітарного права

Тема 1. Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи

У межах теми розглядаються поняття, сутність та основні завдання міжнародного гуманітарного права, його співвідношення з іншими галузями міжнародного права. Аналізуються джерела міжнародного гуманітарного права, зокрема міжнародні договори, міжнародний звичай та загальні принципи права. Особлива увага приділяється основним принципам міжнародного гуманітарного права: гуманності, розмежуванню між комбатантами і цивільним населенням, обмеженню засобів і методів ведення війни, принципам пропорційності та недискримінації. Також висвітлюється значення міжнародного гуманітарного права у сучасній системі міжнародних відносин.

Тема 2. Міжнародне гуманітарне право і міжнародне право прав людини в системі міжнародного права, принципи їх взаємодії

Тема присвячена з'ясуванню місця міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини в системі міжнародного права, їх спільним рисам і відмінностям. Розглядаються основні сфери регулювання кожної з цих галузей, специфіка їх застосування у мирний та воєнний час. Висвітлюються питання взаємодії міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини, зокрема принципи доповнюваності, пріоритетності та взаємного впливу. Акцентується увага на ролі міжнародних організацій та механізмів контролю у забезпеченні дотримання норм обох правових систем.

Тема 3. Сфера дії міжнародного гуманітарного права

У темі розглядаються межі застосування міжнародного гуманітарного права, зокрема його поширення на міжнародні та неміжнародні збройні конфлікти. Аналізуються критерії відмежування збройного конфлікту від внутрішніх заворушень та інших форм насильства. Висвітлюється часовий і територіальний вимір дії норм міжнародного гуманітарного права, а також умови, за яких його положення набувають чинності. Окремо розглядається коло суб'єктів, на яких поширюється дія цих норм, та питання універсальності міжнародного гуманітарного права.

Тема 4. Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві

Тема присвячена визначенню правового статусу різних категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві. Розглядаються права та обов'язки комбатантів і некомбатантів, а також особливості правового становища цивільного населення під час збройних конфліктів. Аналізується правовий режим військовополонених, поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії. Окрема увага приділяється захисту жінок, дітей, біженців та переміщених осіб як найбільш уразливих категорій. Розкривається механізм забезпечення гарантій дотримання їхніх прав та міжнародно-правові обмеження щодо поводження з такими особами.

Змістовий модуль II.

Інституційні механізми та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права

Тема 5. Роль Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у розвитку міжнародного гуманітарного права

У темі висвітлюється становлення та діяльність Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця як ключового інституту у сфері розвитку та реалізації норм міжнародного гуманітарного права. Розглядається структура руху, зокрема роль Міжнародного комітету Червоного Хреста, національних товариств та Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Аналізується участь цих організацій у кодифікації та вдосконаленні норм гуманітарного права, їхня діяльність із захисту жертв збройних конфліктів та надання гуманітарної допомоги. Особлива увага приділяється принципам гуманності, нейтральності, неупередженості та незалежності, які визначають характер діяльності руху.

Тема 6. Міжнародно-правовий захист жертв війни

У темі розглядається система міжнародно-правових норм, спрямованих на забезпечення захисту осіб, які стали жертвами збройних конфліктів. Аналізується зміст Женевських конвенцій та Додаткових протоколів щодо правового становища поранених, хворих, військовополонених та цивільного населення. Висвітлюються спеціальні гарантії для найбільш уразливих категорій осіб — жінок, дітей, біженців та переміщених осіб. Значна увага приділяється

забороні жорстокого поводження, колективних покарань, депортацій і репресій. Розкриваються механізми міжнародного контролю та нагляду за дотриманням норм гуманітарного права, а також роль міжнародних організацій у забезпеченні захисту жертв війни.

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання ведення збройних конфліктів

Тема присвячена аналізу міжнародно-правових норм, що встановлюють правила ведення збройних конфліктів. Розглядаються обмеження у виборі засобів і методів ведення війни, зокрема заборона зброї масового ураження, використання отруйних речовин, засобів, що завдають надмірних страждань або мають невибіркову дію. Аналізується принцип розмежування між комбатантами і цивільним населенням, дотримання принципу пропорційності під час воєнних дій, заборона нападів на об'єкти, що мають цивільний характер. Окрема увага приділяється правовому режиму нейтралітету та міжнародно-правовим обмеженням щодо окупації територій.

Тема 8. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права

Тема присвячена висвітленню процесу імплементации норм міжнародного гуманітарного права у національні правові системи. Розглядаються основні механізми та інструменти, за допомогою яких держави забезпечують виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами. Аналізуються законодавчі, адміністративні, освітні та судові заходи, спрямовані на запобігання порушенням та притягнення винних до відповідальності. Окрему увагу приділено ролі міжнародних організацій, зокрема Міжнародного Комітету Червоного Хреста, у моніторингу та сприянні впровадженню норм МГП. Розглядається досвід України щодо адаптації внутрішнього законодавства до вимог міжнародного гуманітарного права в умовах збройного конфлікту.

Тема 9. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права

Тема присвячена розгляду юридичної відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Аналізуються види міжнародно-правової відповідальності — як індивідуальної, так і державної — за вчинення воєнних злочинів, серйозних порушень Женевських конвенцій та інших актів МГП. Розглядаються механізми переслідування винних осіб, зокрема через діяльність міжнародних кримінальних судів і трибуналів, а також реалізація принципу

універсальної юрисдикції. Окрема увага приділяється кваліфікації злочинів, відповідальності командирів, а також ролі національних судів у притягненні до відповідальності. Вивчається практика Міжнародного кримінального суду, зокрема щодо злочинів, скоєних під час сучасних збройних конфліктів.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття слугують здобувачам вищої освіти з метою якнайкраще засвоїти матеріал навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право». Практичні заняття відбуватимуться у формі обговорення найбільш спірних і проблемних питань, а також шляхом виконання завдань практичного характеру (наприклад, аналізу норм права). Для успішної підготовки до цих занять рекомендовано:

1) мати зошит з конспектами лекцій. У ньому потрібно виконати завдання, які й обговорюватимуться на практичних заняттях;

2) вписувати в зошити основні терміни – і наукові, і зафіксовані в чинних та у тих, що втратили чинність, нормативно-правових актах; аналізувати ці поняття;

3) використовувати рекомендовану літературу, а також інші джерела, не наведені в списку рекомендованих до вивчення;

4) самостійно визначити спірні для юридичної науки і практики ознаки понять, сформульовані вченими або ті, які містяться в чинних нормативно-правових актах, виявляти прогалини та колізії в правовому регулюванні;

5) фіксувати питання, що викликають труднощі.

У процесі практичних занять рекомендовано: аналізувати відповіді інших здобувачів вищої освіти, вказувати на спірні моменти в їхньому виступі; відстоювати власну думку з конкретного питання; доповнювати виступи колег з обговорення певної проблеми. На семінарське заняття може бути підготовлено наукове повідомлення, тематика яких дається у методичних вказівках, але не обмежує у виборі інших обговорюваних тем повідомлень.

Готуючись до практичних занять, здобувачам вищої освіти потрібно вивчити бібліотечні фонди для виявлення нових джерел наукового характеру у сфері міжнародного гуманітарного права.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Змістовий модуль I.

Теоретичні засади та сфера дії міжнародного гуманітарного права

Тема 1. Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи (2 год.)

У межах теми передбачається розкрити сутність міжнародного гуманітарного права (МГП) як галузі міжнародного публічного права, що регламентує правила ведення збройних конфліктів з метою обмеження їхніх наслідків для осіб, які не беруть або припинили брати участь у бойових діях. Необхідно з'ясувати зміст поняття МГП, його цілі, завдання, функції та відмінність від суміжних галузей, зокрема міжнародного права прав людини.

Особливу увагу слід приділити аналізу джерел МГП: основних міжнародно-правових документів, включаючи Женевські конвенції 1949 року, Додаткові протоколи до них, Гаазькі конвенції, інші міжнародні договори та звичаєві норми. Важливо охарактеризувати роль рішень міжнародних судових органів, а також актів організацій, таких як Міжнародний комітет Червоного Хреста.

Крім того, необхідно охопити основоположні принципи МГП: принципи гуманності, розрізнення (між комбатантами та некомбатантами), пропорційності, заборони завдання зайвих страждань тощо. Варто проаналізувати їх зміст, значення та практичне застосування під час збройних конфліктів.

Таким чином, опрацювання теми має забезпечити розуміння нормативно-правової бази МГП, його ключових концептів, структури та принципів функціонування як ефективного механізму захисту жертв війни.

Питання до обговорення:

1. Поняття міжнародного гуманітарного права.
2. Основні функції: захист жертв війни та обмеження засобів і методів ведення війни.

3. Відмінність МГП від міжнародного права прав людини та від права збройних конфліктів.
4. Джерела міжнародного гуманітарного права.
5. Основні принципи міжнародного гуманітарного права.
6. Сучасні виклики та проблеми у сфері МГП.

Термінологічне завдання: *Міжнародне гуманітарне право (МГП); збройний конфлікт (міжнародний і неміжнародний); Женевські конвенції (1949 року); Додаткові протоколи до Женевських конвенцій; Гаазькі конвенції; звичаєве міжнародне право; Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ); принцип гуманності; принцип розрізнення; принцип пропорційності; принцип воєнної необхідності; принцип обмеження засобів і методів ведення війни; комбатанти; некомбатанти; Військові об'єкти; Цивільне населення; Воєнні злочини; Міжнародний кримінальний суд (МКС); притягнення до відповідальності за порушення МГП; право збройних конфліктів (jus in bello); право війни; Заборона жорстокого поводження; Міжнародне публічне право; моніторинг дотримання МГП; розслідування воєнних злочинів.*

Контрольні запитання:

1. У чому полягає сутність та основне призначення міжнародного гуманітарного права?
2. Чим МГП відрізняється від міжнародного права прав людини?
3. Які типи збройних конфліктів регулюються нормами МГП?
4. У чому відмінність між міжнародними та неміжнародними збройними конфліктами?
5. Які документи є основними джерелами міжнародного гуманітарного права?
6. Яке значення мають Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи?
7. Яку роль відіграє звичаєве право в системі МГП?
8. Як виявляються звичаєві норми та як вони застосовуються на практиці?
9. Які принципи лежать в основі МГП?

10. Як принципи розрізнення, пропорційності та гуманності реалізуються під час ведення воєнних дій?

11. Яке значення має Міжнародний комітет Червоного Хреста в реалізації МГП?

12. Які повноваження має ця організація під час збройних конфліктів?

13. Які наслідки порушення норм міжнародного гуманітарного права?

Які механізми притягнення до відповідальності існують на міжнародному рівні?

14. Чи достатньо ефективним є сучасне міжнародне гуманітарне право у запобіганні воєнним злочинам?

Які виклики постають перед МГП у XXI столітті?

15. Чи можуть принципи МГП обмежувати право держави на самооборону?

16. Як забезпечити баланс між воєнною необхідністю та гуманністю?

17. Як МГП застосовується в умовах сучасних гібридних або технологічних конфліктів (кібервійни, використання безпілотників тощо)?

Практичне завдання:

Тести з вибором однієї правильної відповіді:

1. Що є основною метою Міжнародного гуманітарного права?

- А) регулювати торгівлю між державами;
- б) захищати права людини у мирний час;
- в) обмежувати наслідки збройних конфліктів для осіб, які не беруть участь у бойових діях;
- г) визначати територіальні кордони держав

2. До основних джерел Міжнародного гуманітарного права не належить:

- а) Женевські конвенції;
- б) Гаазькі конвенції;
- в) Резолюції Генеральної Асамблеї ООН;
- г) звичаєве міжнародне право.

3. Який принцип МГП забороняє нанесення надмірної шкоди цивільному населенню під час воєнних дій?

- А) принцип гуманності;
- б) принцип пропорційності;
- в) принцип розрізнення;
- г) принцип воєнної необхідності.

4. Хто є основним міжнародним органом, що сприяє реалізації Міжнародного гуманітарного права?

- А) Організація Об'єднаних Націй (ООН);
- б) Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ);
- в) НАТО;
- г) Європейський Союз.

5. Що з наведеного є неміжнародним збройним конфліктом?

- А) війна між двома державами;
- б) внутрішня громадянська війна;
- в) колоніальна війна;
- г) конфлікт між державою та міжнародною організацією.

6. Принцип, який зобов'язує відрізнити комбатантів від некомбатантів, називається:

- а) принцип гуманності;
- б) принцип пропорційності;
- в) принцип розрізнення;
- г) принцип обмеження.

Тести з вибором кількох правильних відповідей:

1. Які з наведених документів є основними джерелами Міжнародного гуманітарного права?

- а) Женевські конвенції;
- б) Резолюції Ради Безпеки ООН;
- в) Додаткові протоколи до Женевських конвенцій;
- г) Гаазькі конвенції.

2. До принципів Міжнародного гуманітарного права належать:

- а) принцип розрізнення;
- б) принцип військової агресії;
- в) принцип пропорційності;

г) принцип гуманності.

3. В яких випадках застосовується Міжнародне гуманітарне право?

- а) під час збройних конфліктів між державами;
- б) під час мирних переговорів між країнами;
- в) під час внутрішніх збройних конфліктів;
- г) під час природних катастроф.

4. Які з наступних осіб вважаються некомбатантами відповідно до МГП?

- а) цивільне населення;
- б) медичний персонал;
- в) солдати на фронті;
- г) військовополонені.

Методичне завдання:

1. Аналіз джерел міжнародного гуманітарного права
Визначте основні джерела Міжнародного гуманітарного права, охарактеризуйте їх види (договірні, звичаєві тощо) та наведіть приклади ключових документів. Проаналізуйте роль Міжнародного комітету Червоного Хреста у розвитку та впровадженні МГП.

2. Розкриття основних принципів Міжнародного гуманітарного права

Опишіть і проілюструйте на прикладах принципи гуманності, розрізнення, пропорційності, воєнної необхідності та обмеження засобів ведення війни. Поясніть їх значення для захисту цивільного населення та комбатантів у збройних конфліктах.

3. Класифікація збройних конфліктів за МГП

Визначте відмінності між міжнародними та неміжнародними збройними конфліктами. Наведіть приклади кожного виду. Обґрунтуйте, як застосовуються норми МГП у різних типах конфліктів.

4. Вивчення відповідальності за порушення Міжнародного гуманітарного права

Розгляньте поняття воєнних злочинів і механізми притягнення до відповідальності за їх скоєння. Проаналізуйте роль Міжнародного кримінального суду у переслідуванні порушників норм МГП. Наведіть приклади резонансних справ.

Література:

1. Гаазька конвенція про закони і звичаї війни на суходолі (Конвенція IV) та додаток до неї : Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text
2. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права, професора О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.
3. Грушко М.В. Джерела міжнародного гуманітарного права та внутрішньодержавного права. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 55–68.
4. Грушко М.В. Інститут воєнного полону в міжнародному праві: від «мононом» до правових норм. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 11. С. 161–168.
5. Грушко М.В. Становлення та специфіка міжнародноправового режиму військовополонених : монографія. Одеса : Фенікс, 2016. 284 с.
6. Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. МККК, 2011. 1144 с.
7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), 1977
8. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II) 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text
9. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується прийняття додаткової розпізнавальної емблеми (Протокол III) 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text Рекомендовані джерела: 1. Герасимчук М.В. Еволюція норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту цивільного населення. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_34096
10. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в національній судовій практиці : Методичний посібник для проведення одноденних тренінгів / упоряд.: М. Єлігулашвілі, Д. Свиридова, О. Семенюк, Т. Фулей. Київ : УГСПЛ, 2020.

11. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / Т-во Червон. Хреста України, Фонд підтримки фундам. дослідж. Одеса : Фенікс, 2018. 39 с. 8. Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права: посібник для народних депутатів України. МКЧХ, 2017. 100 с.
12. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року (Женевська конвенція IV 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
13. Конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року (Женевська конвенція III 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
14. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 року (Женевська конвенція I 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text
15. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі 1949 року (Женевська конвенція II 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
16. Міжнародне гуманітарне право : посібник для юриста / М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель ; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини; Фенікс, 2016–2017. 145 с.
17. Репецький В.М. Міжнародне гуманітарне право : підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик. К. : Знання, 2007. 467 с.
18. Dörmann, Knut. The legal situation of unlawful/unprivileged combatants. URL: <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/iwpList553/88140B29D25A47EFC1256D0B0046F10525>. Dworkin, Anthony. “New Light on the CIA’s Secret Detention Program”. URL: <http://www.crimesofwar.org/onnews/news-cia3.html>
19. Forsythe D. The International Committee of the Red Cross and humanitarian assistance - A policy analysis. - International Review of the Red Cross - 1996, No. 314, pp. 512-531. URL: <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/html/57JNAV>. 27. Gardam J. The Contribution of the International Court of Justice to International Humanitarian Law. - Leiden Journal of International Law - 2001, Volume 14, Issue 02, P. 349.
20. Gasser H. The protection of journalists engaged in dangerous professional missions. URL: <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/html/review-1983-p3>.

Змістовий модуль II.

Інституційні механізми та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права

Тема 6. Міжнародно-правовий захист жертв війни (2 год.)

Тема присвячена міжнародно-правовому захисту жертв війни, який є одним із ключових аспектів міжнародного гуманітарного права. Необхідно з'ясувати основні категорії жертв війни, включно з цивільними особами, пораненими, військовополоненими, медичним і гуманітарним персоналом, а також особами, що потрапили під окупацію. Слід розглянути міжнародно-правові механізми захисту, включаючи норми Женевських конвенцій, Додаткових протоколів 1977 р., та роль Міжнародного комітету Червоного Хреста.

Особлива увага приділяється правовому регулюванню поведінки з жертвами війни, включно з медичною допомогою, евакуацією, захистом від насильства та репресій, а також забезпеченню гуманітарної допомоги. Важливо проаналізувати відповідальність держав та осіб за порушення цих норм, а також практичні проблеми реалізації прав жертв війни в сучасних конфліктах, зокрема на території України.

Таким чином, під час вивчення теми необхідно:

- з'ясувати поняття «жертва війни» та категорії осіб, що користуються захистом;
- розглянути норми міжнародного гуманітарного права щодо їх захисту;
- проаналізувати механізми міжнародної відповідальності за порушення прав жертв;
- оцінити сучасні виклики для міжнародно-правового захисту жертв війни.

Питання до обговорення:

1. Поняття «жертви війни» та його категорії.
2. Правовий статус цивільних осіб та комбатантів, що перестали брати участь у бойових діях.
3. Захист поранених, хворих та військовополонених.
4. Роль медичного та гуманітарного персоналу у захисті жертв війни.

5. Норми Женевських конвенцій та Додаткових протоколів 1977 р., що регламентують права жертв війни.

6. Роль Міжнародного комітету Червоного Хреста та інших гуманітарних організацій.

7. Міжнародно-правова відповідальність за порушення норм захисту жертв війни.

Термінологічне завдання: *міжнародно-правовий захист жертв війни; цивільні особи; поранені; хворі; військовополонені; біженці; внутрішньо переміщені особи; гуманітарна допомога; Міжнародний комітет Червоного Хреста; захист цивільного населення; заборона насильства; правова відповідальність; військові злочини; воєнні злочини; права людини у збройних конфліктах.*

Контрольні запитання:

1. Що таке міжнародно-правовий захист жертв війни та яка його правова природа?

2. Які основні категорії осіб підпадають під захист МГП у збройних конфліктах?

3. У чому полягає особливий правовий захист цивільного населення?

4. Які права мають поранені та хворі під час збройного конфлікту?

5. Які права та обов'язки мають військовополонені відповідно до міжнародного гуманітарного права?

6. Що таке біженці та внутрішньо переміщені особи, і які їхні права під час війни?

7. Яка роль гуманітарних організацій (зокрема Міжнародного комітету Червоного Хреста) у захисті жертв війни?

8. Які основні принципи надання гуманітарної допомоги у збройних конфліктах?

9. Як міжнародні договори та звичаєве право забезпечують захист жертв війни?

10. Які міжнародні організації та механізми здійснюють контроль за дотриманням прав жертв війни?

11. У чому полягає відповідальність за порушення прав жертв війни?

12. Яка роль міжнародних трибуналів та Міжнародного кримінального суду у захисті жертв війни?

13. Які сучасні виклики та проблеми виникають у сфері захисту жертв війни?

14. Яким чином міжнародне гуманітарне право співвідноситься з міжнародним правом прав людини у захисті жертв війни?

15. Наведіть приклади реальних випадків порушення прав жертв війни та механізми їхнього реагування.

Практичне завдання:

Тести з вибором однієї правильної відповіді:

1. Основна мета міжнародно-правового захисту жертв війни:

- а) перемога однієї зі сторін;
- б) захист осіб, які не беруть участі у бойових діях;
- в) економічне регулювання в умовах війни;
- г) захист державного суверенітету.

2. Які з осіб підпадають під захист МГП?

- а) військовополонені;
- б) цивільні особи;
- в) журналісти та медичний персонал;
- г) державні службовці.

3. Яка організація є ключовою у наданні гуманітарної допомоги в умовах війни?

- а) НАТО;
- б) Міжнародний комітет Червоного Хреста;
- в) ООН;
- г) Європейський Союз.

4. До категорій осіб, що потребують спеціального захисту, належать:

- а) поранені та хворі;
- б) військовополонені;
- в) цивільні особи;
- г) найманці.

5. Який документ встановлює права біженців?

- а) Женевська конвенція 1951 р. щодо статусу біженців;
- б) Загальна стаття 3 до Женевських конвенцій;
- в) Додатковий протокол I 1977 р.;
- г) Статут Міжнародного Суду ООН.

6. Відповідальність за порушення прав жертв війни встановлюється:

- а) національними судами;
- б) міжнародними трибуналами та МКС;
- в) лише державами-учасниками конфлікту;
- г) ООН.

Тести з вибором кількох правильних відповідей:

1. Механізми міжнародного захисту жертв війни:

- а) міжнародні договори;
- б) звичаєве право;
- в) рішення міжнародних організацій;
- г) національні податкові закони.

2. До прав жертв війни належать:

- а) право на життя;
- б) право на гуманітарну допомогу;
- в) право на участь у бойових діях;
- г) право на медичну допомогу.

3. Особи, які користуються спеціальним захистом у збройному конфлікті:

- а) цивільні;
- б) військовополонені;
- в) медичний персонал;
- г) найманці.

4. Основні принципи міжнародно-правового захисту жертв війни:

- а) принцип гуманності;
- б) принцип рівності;
- в) принцип невторчання;
- г) принцип недискримінації.

Методичне завдання:

Завдання 1: Проаналізуйте Загальну статтю 3 до Женевських конвенцій 1949 р.:

- визначте категорії осіб, що підпадають під захист;
- проаналізуйте заборони щодо насильства, тортур та принизливого поводження;
- складіть короткий конспект із висновками щодо застосування в сучасних конфліктах.

Завдання 2: Вивчіть **Женевську конвенцію 1949 р. про захист цивільного населення:**

- визначте права цивільних осіб під час війни;
- проаналізуйте приклади порушень цих норм;
- складіть таблицю основних обов'язків держав та воюючих сторін.

Завдання 3: Розгляньте **Женевську конвенцію 1951 р. щодо статусу біженців:**

- з'ясуйте основні права біженців;
- визначте механізми міжнародного захисту та роль держав;
- підготуйте коротку доповідь із сучасного прикладу.

Задача 1: На території держави А під час конфлікту цивільні особи отримують гуманітарну допомогу, але конвої обстрілюються.

- Які норми МГП порушено?
- Хто має право здійснювати контроль за дотриманням норм?
- Які заходи можна вжити для захисту цивільних?

Задача 2: Військовополонені утримуються у неналежних умовах без медичної допомоги.

- Які права мають військовополонені за міжнародним правом?
- Які норми порушено?
- Які міжнародні механізми захисту можна застосувати?

Задача 3: Біженці із країни С переміщуються до сусідньої держави під час війни.

- Які права вони мають за Женевською конвенцією 1951 р.?
- Які обов'язки має держава, що їх приймає?
- Як міжнародні організації можуть сприяти їхньому захисту?

Задача 4: Гуманітарна організація доставляє допомогу у зону конфлікту, але об'єкти часто обстрілюються.

- Які принципи МГП захищають гуманітарний персонал?
- Які дії вважаються порушенням міжнародного гуманітарного права?
- Як можна забезпечити безпеку доставки допомоги?

Література:

Нормативна база:

1. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р. Короткий, Є.В. Лук'янченко; вступ. стаття М.М. Гнатівський. Одеса : Фенікс, 2017. 40 с.

2. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 року (Женевська конвенція I 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text

3. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі 1949 року (Женевська конвенція II 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text

4. Конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року (Женевська конвенція III 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року (Женевська конвенція IV 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), 1977 року. URL

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text 69 8

8. Professional Standards for Protection Work Carried Out by Humanitarian and Human Rights Actors in Armed Conflict and Other Situations of Violence. ICRC, Geneva. 2013. 115 p.

Рекомендовані джерела:

1. Базов В.П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права : монографія / В.П. Базов. К. : Фенікс, 2020. 512 с.

2. Блістів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. Інформація і право. 2018. № 2(25). С. 117–123.

3. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник для закладів середньої освіти / М. Єлігулашвілі, О. Козороз, Т. Короткий, Н. Хендель; за ред. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2019. URL: https://helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2020/04/Prev_Posibnyk_MGB_A4-4.pdf

4. Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов. МККК, 2011. 1144 с.

5. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. МКЧХ. 2020. 396 с. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/Nils-MelzerComprehensive-introduction-to-IHL-UKR.pdf>

6. Мельцер Н. Непосредственное участие в военных действиях. Руководство по толкованию понятия в свете международного гуманитарного права. МККК, 2017. URL: <https://www.icrc.org/ru/docu>

7. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 2017. 145 с.

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання ведення збройних конфліктів (2 год.)

Тема присвячена міжнародно-правовому регулюванню ведення збройних конфліктів, яке визначає правила ведення війни, обмеження застосування сили, захист осіб, що не беруть участі у бойових діях, та механізми контролю за дотриманням міжнародного гуманітарного права (МГП).

Необхідно з'ясувати, які міжнародні договори, звичаєве право та принципи регулюють ведення збройних конфліктів. Слід розглянути обмеження щодо засобів і методів ведення війни, включаючи заборону застосування певних видів зброї, атак на цивільні об'єкти, та використання так званих «запрещених методів війни».

Важливо проаналізувати міжнародні механізми контролю, включно з роллю Міжнародного комітету Червоного Хреста, міжнародних судів та трибуналів, а також питання відповідальності за порушення правил ведення збройних конфліктів.

При опрацюванні теми студентам необхідно:

- з'ясувати основні принципи та норми регулювання ведення збройних конфліктів;
- розглянути заборони щодо певних видів зброї та методів ведення бойових дій;
- проаналізувати правовий захист цивільних та військовополонених;
- оцінити механізми міжнародного контролю та відповідальності за порушення.

Питання до обговорення:

1. Поняття та правова природа міжнародного регулювання ведення збройних конфліктів.
2. Джерела міжнародного права, що регулюють ведення війни: конвенції, протоколи, звичаєве право.
3. Основні принципи ведення збройних конфліктів: гуманність, пропорційність, розрізнення.
4. Заборонені методи і засоби ведення війни: зброя масового ураження, хімічна, біологічна, тортури.
5. Захист цивільного населення та цивільних об'єктів.
6. Правовий статус військовополонених та поранених.

Термінологічне завдання: *збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, міжнародно-правове регулювання, засоби ведення війни, методи ведення війни, цивільні об'єкти, військовополонені, поранені, хворі, заборонені види зброї, принципи пропорційності та розрізнення, обмеження застосування сили, відповідальність за порушення правил ведення війни, Міжнародний комітет Червоного Хреста, міжнародні трибунали.*

Контрольні запитання:

1. Що таке міжнародно-правове регулювання ведення збройних конфліктів?
2. Які джерела міжнародного права регулюють ведення війни?
3. Які основні принципи ведення збройних конфліктів?
4. Які методи та засоби ведення війни заборонені?
5. Що таке принцип пропорційності та розрізнення?
6. Який статус мають військовополонені та цивільні особи?
7. Які права гарантує захист цивільних об'єктів та населення?
8. Яка роль Міжнародного комітету Червоного Хреста?
9. Які міжнародні органи здійснюють контроль за дотриманням правил війни?
10. Яка відповідальність передбачена за порушення норм ведення збройного конфлікту?
11. Які проблеми застосування МГП у сучасних конфліктах?

12. Як міжнародне гуманітарне право співвідноситься з правами людини?
13. Наведіть приклади порушень правил ведення війни.
14. Які міжнародні механізми запобігання порушенням МГП існують?
15. Як застосовуються принципи пропорційності та гуманності на практиці?

Практичне завдання:

Тести з вибором однієї правильної відповіді:

1. Основна мета міжнародного регулювання ведення збройних конфліктів:

- а) перемога будь-якою ціною;
- б) захист цивільних та обмеження насильства;
- в) економічна експансія;
- г) територіальна анексія.

2. Принцип, який зобов'язує відрізнити комбатантів від цивільного населення:

- а) пропорційності;
- б) розрізнення;
- в) гуманності;
- г) недискримінації.

3. Заборонена зброя відповідно до МГП:

- а) ядерна;
- б) хімічна;
- в) стрілецька;
- г) біологічна.

4. Хто контролює дотримання правил ведення війни?

- а) національні суди;
- б) Міжнародний комітет Червоного Хреста;
- в) ООН;
- г) НАТО.

5. Статус військовополонених визначається:

- а) Загальною статтею 3;
- б) Женевською конвенцією III 1949 р.;
- в) Додатковим протоколом I;
- г) Статутом МКС.

6. Відповідальність за порушення правил ведення війни:

- а) лише національні суди;
- б) міжнародні трибунали та МКС;
- в) дипломатичні переговори;
- г) санкції ООН.

Тести з вибором кількох правильних відповідей:

1. Механізми контролю за дотриманням правил ведення війни:

- а) міжнародні договори;
- б) звичаєве право;
- в) Міжнародний комітет Червоного Хреста;
- г) національні податкові органи.

2. Принципи ведення збройних конфліктів:

- а) пропорційність;
- б) розрізнення;
- в) гуманність;
- г) політична нейтральність.

3. Особи, що користуються захистом у конфлікті:

- а) цивільні;
- б) військовополонені;
- в) поранені та хворі;
- г) найманці.

4. Заборонені методи ведення війни:

- а) атака на цивільні об'єкти;
- б) хімічна зброя;

- в) руйнування військових баз;
- г) біологічна зброя.

Методичне завдання:

Завдання 1: Проаналізуйте Женевську конвенцію IV 1949 р. щодо захисту цивільного населення:

- визначте обмеження щодо атак на цивільні об'єкти;
- визначте права та обов'язки держав;
- складіть коротку схему норм захисту цивільних.

Завдання 2: Вивчіть Додатковий протокол I 1977 р.:

- які засоби та методи ведення війни заборонені;
- що таке принцип пропорційності та розрізнення;
- підготуйте коротку аналітичну довідку з сучасних прикладів.

Завдання 3: Розгляньте статус військовополонених за Женевською конвенцією III 1949 р.:

- які права гарантуються;
- які обов'язки має держава-захоплювач;
- складіть таблицю порушень та відповідальності.

Задача 1: Під час конфлікту обстрілюється лікарня та житловий квартал.

- Які норми МГП порушено;
- Хто підпадає під захист;
- Які заходи міжнародного контролю можуть бути застосовані.

Задача 2: Використано заборонену хімічну зброю проти цивільного населення.

- Визначте порушення норм МГП;
- Які міжнародні механізми реагування;
- Які організації здійснюють моніторинг.

Задача 3: Військовополонені утримуються у неналежних умовах.

- Які права порушено;
- Які міжнародні механізми застосовуються;
- Які санкції можливі для порушників.

Задача 4: Гуманітарні конвої обстрілюються в зоні конфлікту.

- Які принципи МГП порушено;
- Хто контролює доставку допомоги;

- Які практичні рекомендації для захисту конвоїв.

Література:

1. Гуманітарні застереження при використанні ударних дронів.
URL:
<https://mil.in.ua/uk/blogs/gumanitarnizasterezhennya-pry-vykorystanni-udarnyh-droniv/>
2. Грушко М.В. Становлення та специфіка міжнародноправового режиму військовополонених : монографія. Одеса : Фенікс, 2016. 284 с. 3. Грушко М.В. Окремі аспекти захисту цивільного населення в період окупації: Автономна республіка Крим та м. Севастополь. Право і суспільство. 2020. № 5. С. 230–238.
http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/5_2020/37.pdf
4. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в національній судовій практиці : методичний посібник для проведення одноденних тренінгів / упоряд.: М. Єлігулашвілі, Д. Свиридова, О. Семенюк, Т. Фулей. Київ : УГСПЛ, 2020.
5. Звичасві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р. Короткий, Є.В. Лук'яченко; вступ. стаття М.М. Гнатівський. Одеса : Фенікс, 2017. 40 с.
6. Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права : посібник для народних депутатів України. МКЧХ, 2017. 100 с.
7. Кориневич, А.О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України : навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2015. 78 с.
8. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право : загальний курс. МКЧХ, 2020. 396 с. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/Nils-MelzerComprehensive-introduction-to-IHL-UKR.pdf>
9. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 2017. 145 с.
10. Музика В.В. Кібератаки та міжнародне право: природа й аналіз орінію jurіs держав щодо застосування міжнародного права в кіберпросторі. (Розділ 4.) Проблеми публічного та приватного права : колективна монографія / за заг. ред. Н.В. Мішиної. Львів-Торунь : Ліга Прес, 2021. 500 с. (С. 309–342).
11. На межі виживання: знищення довкілля під час збройного конфлікту на сході України/ А.Б. Блага, І.В. Загороднюк, Т.Р.Короткий,

О.А.Мартиненко, М.О.Медведева, В.В.Пархоменко; за заг. редакцією А.П. Буценка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. К. : КИТ, 2017. 88 с. URL: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Na-mezhi-vyzyvannya.pdf>

12. Основи міжнародного гуманітарного права для прокурора (з довідковими матеріалами) : науково-практичний посібник / кол. авт. Київ : Національна академія прокуратури України, 2019. 234 с.

13. Пилипенко В. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до збройних конфліктів міжнародного й неміжнародного характеру контексті воєнних злочинів. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 3 С. 317–323. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/53.pdf>

14. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. пос. Київ : Видавництво «ФОРМ Голембовська О.О.», 2018. 208 с.